

Добрица Ерић

ВАШАР У ТОПОЛИ

(одломак)

Вашар, вашарити, вашариште, вашарани, вашарски, вашарџија – већ и сам звук ових речи чини да се осетимо свечарски и раздрагано. Светковина о којој пева Добрица Ерић одржава се у време бербе грожђа у Тополи. Њу употпуњује и краси Сабор народног стваралаштва, а управо је овај песник најзначајнији представник тог песничког „покрета” – сеоског песништва. У својим песмама он слави живот на селу, лепоту природе, љубав.

Лепа је мала варош Топола:
Сто кућа, пошта,
хотел и школа.

Дом здравља, пекара,
суд, три дућана
и око пет-шест
малих кафана.
Биоскоп и киоск
крај вашаришта,
црква на Опленцу
и више ништа.

Е има, вала, још нешто: чесма.
Али каква би то била песма
– да ту, где само вино се пије,
помиње стену
што воду лије.
Сви људи из Тополе
своју варош хвале и воле.
Сад се ту куће
модерне граде:
Расту у небо
шарене зграде.
А око Тополе
сељаци саде
и гаје чувене
винограде.
Ко добро грожђе и вино воли
– нек зида кућу у Тополи!
На врху Опленца,

сав од гвожђа,
постоји муљач већи од млина,
и када почне муљање грожђа
– кроз варош јуре потоци вина...

Е, у то доба и бива вашар:
Све живо крене са свих салаша,
од Рудника па до Рогота
– у престоницу српских чокота!

Чим сунце прхне из шумских грана,
поврви светина са свих страна:

Друмом, кроз поља
и кроз потоке –
бујице народа,
кола и стоке...
Неко вози бостана кола,
неко води коња ил' вола.
Пастири гоне стада оваца,
грнчари пуна кола лонаца.
Моравци вуку товари жита,
Цигани бакраче, корпе и сита.
И ко зна шта све ту није било?
Ушло у народ неко лудило
– к'о да се пљусак са неба проли,
па све понесе према Тополи!
Смех, рика, свирка. Јека и дрека.
Куља у варош шарена река...

И звони звоно
на неком волу:
– Хеј, сви на вашар
У Тополу!

муљач – место где се муља грожђе; онај који муља грожђе

чокот – струк винове лозе, садница, грм винове лозе на једном корену

Опленец – брдо поред Тополе на коме се налази маузолеј српске краљевске породице Карађорђевић, краљеви виногради, црква итд.

бостан – лубенице и диње

бакрач – суд од бакра

Добрица Ерић (1936), песник, приповедач, романописац, драмски писац. Рођен у Доњој Црнући. Најпознатији представник сеоског песништва и један од најталентованијих српских лиричара. Написао је више романа, пет књига лирске прозе, 23 збирке песама, пет позоришних драма, више од 40 књига за децу. Добитник је Вукове награде и још двадесетак других књижевних награда. Најпознатија дела: *Разайеџа земља*, *Свећ у сунцокрејџу*, *Ојрлица од јрлица*, *Вашар у Тојоли*, *Песме о цвећу* и *о свицима*, *Сан јружанске лејње ноћи*, *Венац од јољској цвећа* и др.

ДОМАЋИ ЗАДАТАК

Опиши неку манифестацију која се редовно одржава у твом месту или његовој околини: Сваке године у мом месту ... (Доврши наслов према ономе о чему ћеш писати.)

ЛИТЕРАРНИ КУТАК

- ✿ Мала варош Топола слична је многим другим градићима у Србији. Уочи типичне детаље једне варошице. Шта запажаш?
- ✿ По чему је Топола јединствена? Зашто се вашар одржава баш у јесен? Како је Топола названа у овој песми (поеми)?
- ✿ Посматрај људе који крећу на вашар. Који стихови најсликовитије дочаравају предвашарску атмосферу? Које стилске фигуре препознајеш?
- ✿ Какав значај има вашар за људе једног краја?
- ✿ Уколико си некада посетио/ла неки вашар, подели своје утиске и доживљаје са другарима из разреда.

ПОЈАМ О ПОЈМУ

Поема

Поема је врста епско-лирске ауторске песме у дужем облику. У њој се преплићу епски и лирски елементи. Одликује је исповедни тон. Ова књижевна врста настала је у XVIII веку, а њеним творцем сматра се чувени енглески песник Џорџ Гордон Бајрон (поема *Пушовање Чајлда Харолда*).

Ономатопеја

Ономатопеја је звучна стилска фигура којом се подражавају гласови и звукови из природе. Ако се звук из природе опонаша гласовима који образују реч, добијамо оно-матопејске речи, какве су, на пример, **пљусак, пљуснути; грмети, гром, грмљавина; шуштати, шум, шума; бућнути, зујати, сркати, мљацкати; кркетуша, кркетати, кркетање, кокодакање, цвркутање, рикање; шкрипа** (врата), затим речи **бућ, трас, бум, фију...**

Прочитајте следеће стихове и откријте у њима примере за ономатопеју:

*Зуји, звечи, звони, звучи
Шуми, грми, ѿујињи, хучи:
То је језик рода мој.
П. Перадовић*

*Звиждуће, звиждуће
Више наше куће
У зеленом ѿају.
М. Тешић*

Реши задатак на стр. 27 Радне свеске.

ГЕНИТИВ

(КОГА? ЧЕГА?)

Добрица Ерић те позива на вашар у Тополу, а ти, хајде, путуј с именским речима кроз падеже и стихове.

*На врху **Ойленца**...*

*Ко да се ѿљусак са **неба** ѿроли...*

*Неко вози кола **босѿана**.*

*Сви људи из **Тоѿоле** своју варош воле.*

Истакнуте именице у стиховима имају облик **генитива**.

Генитив је зависан падеж. То значи да реч у облику генитива нема значење ван реченице.

Генитив се добија на питање КОГА? ЧЕГА?

Погледај стр. 29 Читанке.

Генитив има **три основна значења**: а) део нечега, б) припадност, в) порекло.

Значење	Пример
део нечега	кола бостана
припадност	на врху Опленца
порекло	са неба ; из Тополе

ГЕНИТИВ	Пример	Служба (функција)
Деони	У продавници је купила воћа .	прави објекат
Присвојни	Листови свеске су се изгужвали.	атрибут
Потицајни (аблативни)	Људи из Херцеговине населили су ужички крај.	атрибут
	Они су дошли из Херцеговине .	прилошка одредба за место

* Генитив може да се користи с предлозима и без предлога.

Предлози који стоје уз генитив су: **од, из, иза, изнад, испод, испред, око, пре, после, због, без, са...**

* Градивна именица у генитиву с предлогом **од** може да означава материју од које је нешто направљено, па се тако користи уместо градивних придева.

клуба **од камена** – камена клуба зуб **од злата** – златан зуб
 марама **од свиле** – свилена марама колач **од воћа** – воћни колач

Остала значења генитива

Речи у генитиву могу имати још нека значења и различите службе (функције) у реченици:

Значење	Пример	Служба (функција) у реченици
место	<i>Око Тојоле сељаци саде и таје винограде.</i>	прилошка одредба за место
време	<i>Многи још пре зоре крену на вашар.</i>	прилошка одредба за време
начин	<i>Без муке свако стиже у Тојолу.</i>	прилошка одредба за начин
узрок	<i>Чује се вика и цика из чистије радосије.</i>	прилошка одредба за узрок
циљ	<i>Народ иде на вашар ради забаве.</i>	прилошка одредба за циљ
описно (квалитативни генитив)	<i>Дошао ми се младић ћлавих очију.</i>	атрибут

Реши задатке на стр. 38 и 39 Радне свеске.